

ІНСТИТУТ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

Знайте Свої Права і Візьміть їх Захистити

ПРАВА ОСОБИ при затриманні, арешті, обшуку...

Видання друге,
виправлене та доповнене

2003

ББК 67,9(4УКР)311
П68

П68 Права особи при затриманні, арешті, обшуку... / Упоряд. Т.Нечипоренко — 2-ге вид., випр. та допов. — К.: [Ін-т громад. суп-ва], 2003. — 16 с. — (Знайте свої права і вмійте їх захищати).

ISBN 966-7672-38-7

У даній роботі висвітлюються найголовніші права і свободи людини, гарантовані Конституцією України. Подається необхідна інформація, яка може стати корисною у разі порушення Ваших прав працівниками правоохоронних органів під час арешту, обшуку, допиту.

Розраховано на широке коло читачів.

ББК67,9(4УКР)311

Підготовлено на основі першого видання 1998 року «Права особи при затриманні, арешті, обшуку...» автора й укладача **А.Ткачука**, здійсненого за підтримки Фонду «Євразія» на кошти, надані Агентством з міжнародного розвитку США.

«The production of this booklet was made possible by financial support from the UK Department for International Development through the DFID Citizens Advice and Information Service Project in Ukraine»

Книга видана у рамках проекту з «Підтримки мережі громадських інформаційно-консультативних послуг», що реалізовується за фінансової підтримки Міністерства Великої Британії з питань міжнародного розвитку.

ISBN 966-7672-38-7

© Інститут громадянського суспільства

Дорогі друзі!

Якщо ви взяли в руки це видання, спробуйте його прочитати. Звичайно найкраще аби вам ця інформація ніколи не знадобилася. Але у житті бувають ситуації, які і в страшному сні не снилися. Аби хоча б частково бути готовим до не зовсім приємних контактів з правоохоронними органами ми і підготували цей інформаційний матеріал. Звичайно це видання не може замінити собою основні законодавчі акти України, що регулюють питання затримання, арешту, обшуку особи, тощо. Мета, яку автори хотіли досягти — це збільшення поінформованості кожного, хто може потрапити у ситуації, аналогічні описаним.

Конституція України і особисті права людини

Якщо ви читали Конституцію України, або тільки збираєтесь це зробити варто пам'ятати єдиний головний момент:

Ніхто не може бути заарештований або триматися під вартою інакше як за вмотивованим рішенням суду і тільки на підставах та в порядку, встановлених законом.

У разі нагальної необхідності запобігти злочинові чи його перепинити уповноважені на те законом органи можуть застосувати тримання особи під вартою як тимчасовий запобіжний захід, обґрунтованість якого протягом сімдесяти двох годин має бути перевірена судом. Затримана особа негайно звільняється, якщо протягом сімдесяти двох годин з моменту затримання їй не вручено вмотивованого рішення суду про тримання під вартою (ст. 29 Конституції України).

Які найважливіші конституційні норми, що захищають особисті права людини варто знати?

- Кожна людина має право на свободу та особисту недоторканність.

Ніхто не може бути заарештований або триматися під вартою інакше як за вмотивованим рішенням суду і тільки на підставах та в порядку, встановлених законом.

У разі нагальної необхідності запобігти злочинові чи його припинити уповноважені на те законом органи можуть застосовувати тримання особи під вартою як тимчасовий запобіжний захід, обґрунтованість якого протягом 72 годин має бути перевірена судом. Затримана особа негайно звільняється, якщо протягом 72 годин з моменту затримання їй не вручено вмотивованого рішення суду про тримання під вартою.

- Кожному заарештованому чи затриманому має бути невідкладно повідомлено про мотиви арешту чи затримання, роз'яснено його права та надано можливість з моменту затримання захищати себе особисто та користуватися правовою допомогою захисника.
- Кожний затриманий має право у будь-який час оскаржити в суді своє затримання.

Про арешт або затримання людини має бути негайно повідомлено родичів заарештованого чи затриманого (ст. 29 Конституції).

- Кожному гарантується недоторканність житла.

Не допускається проникнення до житла чи до іншого володіння особи, проведення в них огляду чи обшуку інакше як за вмотивованим рішенням суду (ст. 30 Конституції).

- Кожному гарантується таємниця листування, телефонних розмов, телеграфної та іншої кореспонденції.

Виятки можуть бути встановлені лише судом у випадках, передбачених законом, з метою запобігти злочинові чи з'ясувати істину під час розслідування кримінальної справи, якщо іншими способами одержати інформацію неможливо (ст.31 Конституції).

Особисті права людини і українське законодавство

Пам'ятайте! Лише Кримінально-процесуальний кодекс України (КПКУ) встановлює порядок затримання, арешту людини, визначає правові рамки обшуку, огляду приміщення, виїмки кореспонденції тощо.

Кодекс України про адміністративні правопорушення (КУАП) встановлює порядок адміністративного затримання чи огляду особи що скоїла адміністративний проступок чи правопорушення.

Ніхто не має права порушувати ці норми. А у разі порушення, винні у цьому можуть бути притягнуті до відповідальності, аж до кримінальної.

Недоторканність особи

Якщо за вами прийшли, пам'ятайте: Ніхто не може бути заарештований або триматися під вартою інакше як за вмотивованим рішенням суду і тільки на підставах та в порядку, встановлених законом (ст. 29 Конституції).

Якщо ви зіткнулися з працівниками правоохоронних органів у ситуаціях, які описані у цьому виданні не забудьте попросити їх пред'явити свої документи та документи, що дають право на затримання, арешт, обшук. Запам'ятайте, а краще запишіть їх прізвища, звання чи посади. Можливо це вам стане у пригоді.

Порядок затримання

За яких підстав може бути затримано особу?

Пам'ятайте! Ваше затримання може відбутися лише за певних умов, коли для цього є підстави передбачені законодавством.

Затриманою може бути:

- особа, що скоїла правопорушення, за яке передбачена адміністративна відповідальність і обов'язковість складання протоколу, а для складання про це протоколу у правопорушника немає посвідчення особи і немає свідків, які могли б повідомити про нього необхідні дані;
- особа, з метою припинення адміністративного правопорушення, коли вичерпано всі інші заходи впливу;

- особа, підозрювана у вчиненні злочину, за який може бути призначено покарання у вигляді позбавлення волі, може бути затримана лише при наявності однієї з таких підстав:

1) коли цю особу застали при вчиненні злочину або безпосередньо після його вчинення;

2) коли очевидці, в тому числі й потерпілі, прямо вкажуть на дану особу, що саме вона вчинила злочин;

3) коли на підозрюваному або на його одягу, при ньому або в його житлі буде виявлено явні сліди злочину.

При наявності інших даних, що дають підстави підозрювати особу у вчиненні злочину, її може бути затримано лише в тому разі, коли ця особа намагалася втекти, або коли вона не має постійного місця проживання, або коли не встановлено особи підозрюваного (ст. 106 КПКУ).

Якщо уже так сталося, що вас затримали за адміністративне правопорушення, знайте:

Адміністративне затримання не може тривати більше як **три** години.

Проте, осіб, які вчинили дрібне хуліганство, злісну непокору законному розпорядженню або вимозі працівника міліції, народного дружинника, а також військовослужбовця чи образу їх, публічні заклики до невиконання вимог працівника міліції, може бути затримано до розгляду справи судом або начальником (заступником начальника) органу внутрішніх справ.

На прохання затриманого, про факт і місце затримання повідомляються родичі, адміністрація за місцем роботи або навчання.

При затриманні по підозрі у скоєнні злочину:

- перше — вам мають роз'яснити ваші права у тому числі про право не свідчити проти себе чи своїх рідних, а також право мати захисника і зустріч з ним до першого допиту і скласти про це протокол;
- друге — має бути складено відповідно протокол про ваше затримання як особи, підозрюваної у вчиненні злочину із зазначенням підстав, мотивів, дня, години, року, місяця, місця затримання, пояснень затриманого, а також часу складання протоколу про роз'яснення підозрюваному своїх прав;
- третє — протягом двадцяти чотирьох годин, орган дізнання, що виконав затримання, має зробити письмове повідомлення прокурору, а також на вимогу прокурора подати матеріали, що стали підставою для затримання.

Протокол про роз'яснення прав затриманого, а також протокол затримання підписується особою, яка його склала, і затриманим.

У разі нагальної необхідності запобігти злочинові чи його припинити уповноважені на те законом органи можуть застосувати тримання

особи під вартою як тимчасовий запобіжний захід, обґрунтованість якого протягом **сімдесяти двох годин** має бути перевірена судом. **Затримана особа негайно звільняється, якщо протягом сімдесяти двох годин з моменту затримання їй не вручено вмотивованого рішення суду про тримання під вартою.**

Про арешт підозрюваного або обвинуваченого і його місце перебування слідчий зобов'язаний повідомити його дружину або іншого родича, а також сповістити за місцем його роботи (ст. 161 КПКУ).

Побачення родичів або інших осіб з заарештованим може дозволити особа або орган, які провадять справу. Тривалість побачення встановлюється від однієї до двох годин. Побачення може бути дозволено, як правило, не більше одного разу на місяць (ст. 162 КПКУ).

Підозрюваний чи обвинувачений?

Якщо вас затримали, варто спробувати зрозуміти ваш статус. Для цього варто знати:

Підозрюваний

Підозрюваним визнається:

- 1) особа, затримана по підозрінню у вчиненні злочину;
- 2) особа, до якої застосовано запобіжний захід до винесення постанови про притягнення її як обвинуваченого.

Підозрюваний має право:

- знати, в чому він підозрюється;
- давати показання або відмовитися давати показання і відповідати на запитання;
- мати захисника і побачення з ним до першого допиту;
- подавати докази; заявляти клопотання і відводи;
- вимагати перевірки прокурором правомірності затримання;
- подавати скарги на дії і рішення особи, яка провадить оперативно-розшукові дії та дізнання, слідчого і прокурора.

Про роз'яснення прав підозрюваному зазначається в протоколі затримання або постанові про застосування запобіжного заходу.

Обвинуваченим є особа, щодо якої в установленому КПКУ порядку винесена постанова про притягнення як обвинуваченого.

Обвинувачений має право:

- знати, в чому його обвинувачують;
- давати показання з пред'явленого йому обвинувачення або відмовитися давати показання і відповідати на запитання;
- мати захисника і побачення з ним до першого допиту;
- подавати докази;
- заявляти клопотання;

- ознайомлюватися після закінчення попереднього слідства або дізнання з усіма матеріалами справи;
- брати участь у судовому розгляді в суді першої інстанції; заявляти відводи;
- подавати скарги на дії і рішення особи, яка провадить дізнання, слідчого, прокурора, судді та суду, а за наявності відповідних підстав — на забезпечення безпеки.

Після віддання до суду обвинувачений називається *підсудним*.

Підсудний має право на останнє слово (ст. 43 КПКУ).

Коли до участі у справі допускається захисник?

Варто запам'ятати, що захисник допускається до участі у справі з моменту пред'явлення обвинувачення (це досить пізно!), а у разі затримання особи, підозрюваної у вчиненні злочину, або застосування запобіжного заходу у вигляді взяття під варту — з моменту затримання, або постанови про застосування запобіжного заходу, але *не пізніше двадцяти чотирьох годин з моменту затримання*.

Вимагайте захисника зразу після вашого затримання. Пам'ятайте, якщо вас затримали, ви маєте можливість досить довго спілкуватись з мешканцями слідчого ізолятора тимчасового ув'язнення, а це не йде на користь вашої здоров'ю. Краще свій захист будувати разом із професійним адвокатом.

Що потрібно знати про допит?

Допит підозрюваного

Якщо підозрюваний був затриманий або до нього було обрано запобіжний захід у вигляді взяття під варту, його допит проводиться негайно, а при неможливості негайного допиту — не пізніше двадцяти чотирьох годин після затримання.

При допиті такого підозрюваного *присутність захисника є обов'язковою*, за винятком випадків, якщо підозрюваний відмовився від захисника.

Перед допитом підозрюваному має бути роз'яснено його права, а також повідомлено, у вчиненні якого злочину він підозрюється, про що робиться відмітка в протоколі його допиту.

Допит та технічні засоби

При допиті підозрюваного, обвинуваченого, свідка і потерпілого, очній ставці, пред'явленні для впізнання, відтворенні обстановки і обставин події та при проведенні інших слідчих дій під час попереднього розслідування, а також при розгляді справи в суді може застосовуватися звукозапис.

Увага! При проведенні слідчих дій з застосуванням звукозапису про це повідомляються всі учасники слідчої дії до її початку. Фонограма повинна містити відомості, які передбачені для протоколу слідчої дії та відбивати весь хід слідчої дії.

Повторення спеціально для звукозапису будь-якої частини слідчої дії в ході її проведення не дозволяється.

Перед закінченням слідчої дії звукозапис повністю відтворюється учасникам цієї дії. Висловлені ними зауваження і доповнення до звукозапису заносяться на фонограму. Протокол слідчої дії, проведеної з застосуванням звукозапису, складається з додержанням правил КПКУ. В протоколі повинно бути також зазначено про застосування звукозапису і повідомлення про це учасників слідчої дії, про технічні засоби та умови звукозапису, про відтворення звукозапису учасникам слідчої дії та їх заяви з приводу застосування звукозапису (ст. 85-1).

Недоторканність житла, охорона особистого життя громадян, таємниці листування, телефонних розмов і телеграфних повідомлень

Громадянам гарантується недоторканність житла. Ніхто не має права без законної підстави увійти в житло проти волі осіб, які проживають в ньому.

Особисте життя громадян, таємниця листування, телефонних розмов і телеграфних повідомлень охороняються законом.

Це загальне правило, як завжди має не зовсім приємні винятки. Закон передбачає умови, коли недоторканність може бути порушена. Але таке порушення має бути **законним**. Власне КПКУ і визначає законні межі порушення недоторканності.

Обшук, виїмка, огляд приміщення у громадян, накладення арешту на кореспонденцію і виїмка її в поштово-телеграфних установах можуть проводитись тільки на підставах і в порядку, встановлених КПКУ.

У разі наявності загрози вчинення насильства або інших протиправних дій щодо осіб, взятих під захист, за письмовою заявою або письмовою згодою цих осіб може проводитися прослуховування телефонних та інших переговорів, візуальне спостереження із застосуванням або без застосування звуко-, відеозапису, фото — і кінозйомки.

Прослуховування телефонних та інших переговорів, розкриття інформації, яка містить банківську таємницю, здійснюється з письмового дозволу власника такої інформації або за рішенням суду. (ст.14-1 КПКУ).

Обшук

Які підстави можуть бути для проведення обшуку?

Чинне законодавство передбачає виключний перелік підстав для проведення обшуку, а саме:

- обшук проводиться в тих випадках, коли слідчий має достатні дані вважати, що знаряддя злочину, речі й цінності, здобуті злочинним шляхом, а також інші предмети і документи, які мають значення для вста-

новлення істини в справі, заховані в певному приміщенні або місці чи в якій-небудь особи.

- коли є достатні дані про те, що в певному приміщенні або місці переховується злочинець.

Увага! Обшук проводиться за постановою слідчого і тільки з санкції прокурора або його заступника, за винятком житла чи іншого володіння особи.

Обшук житла чи іншого володіння особи, за винятком невідкладних випадків, проводиться лише за вмотивованою постановою судді. При необхідності провести обшук слідчий за погодженням з прокурором звертається з поданням до судді за місцем провадження слідства. Суддя негайно розглядає подання і матеріали справи, а у разі необхідності вислуховує слідчого, прокурора і за наявності підстав виносить постанову про проведення обшуку чи постанову про відмову в проведенні обшуку. Постанова судді про проведення обшуку оскарженню не підлягає. На постанову судді про відмову в проведенні обшуку протягом трьох діб з дня її винесення прокурором може бути подана апеляція до апеляційного суду.

У невідкладних випадках, пов'язаних із врятуванням життя та майна чи з безпосереднім переслідуванням осіб, які підозрюються у вчиненні злочину, обшук житла чи іншого володіння особи може бути проведено без постанови судді. При цьому в протоколі зазначаються причини, що обумовили проведення обшуку без постанови судді. Протягом доби з моменту проведення цієї дії слідчий направляє копію протоколу обшуку прокуророві (ст. 177 КПКУ).

Тут варто розуміти, що крім *обшуку* може бути *особистий огляд та огляд речей*. Такий огляд проводиться уповноваженою на те особою у чітко визначених законодавством випадках, наприклад: при посадці у літак, при проходженні митних формальностей тощо. Особистому огляду може бути піддано особу при адміністративному арешті. У разі проведення адміністративного огляду у зв'язку із скоєнням адміністративного правопорушення про це складається протокол, або вноситься відповідний запис до протоколу про адмінпорушення.

Виймка

Виймка проводиться в тих випадках, коли слідчий має точні дані, що предмети чи документи, які мають значення для справи, знаходяться в певної особи чи в певному місці.

Виймка проводиться за постановою слідчого (ст. 178 КПКУ).

Виймка документів, що становлять державну таємницю, проводиться тільки з санкції прокурора або його заступника і в порядку, погодженому з керівником відповідної установи (ст. 178 КПКУ).

Примусова виймка із житла чи іншого володіння особи проводиться **лише за вмотивованою постановою судді**, яка виноситься з додержанням порядку, встановленого частиною п'ятою статті 177 КПКУ.

Посадові особи і громадяни не мають права відмовлятися пред'явити або видати документи чи їх копії або інші предмети, які вимагає слідчий під час обшуку і виїмки (ст. 179 КПКУ).

Особливі вимоги до проведення обшуку, виїмки, огляду.

Обшуки і виїмки, крім невідкладних випадків, повинні провадитись удень (ст.180 КПКУ).

При провадженні обшуку, виїмки, огляду, пред'явленні осіб і предметів для впізнання, відтворенні обстановки і обставин події, опису майна обов'язкова присутність *не менше двох понять*.

Як поняті запрошуються особи, не заінтересовані в справі.

Понятими не можуть бути потерпілий, родичі підозрюваного, обвинуваченого і потерпілого, працівники органів дізнання і попереднього слідства.

Поняті, присутні при провадженні зазначених вище слідчих дій, засвідчують своїми підписами відповідність записів у протоколі виконаним діям.

Зауваження понятого з приводу проведених слідчих дій підлягають обов'язковому занесенню до протоколу.

Обшук і виїмка провадяться в присутності двох понять і особи, яка займає дане приміщення, а при відсутності її — представника житлово-експлуатаційної організації або місцевої Ради.

Обшук і виїмка в приміщеннях, що їх займають підприємства, установи і організації, провадяться в присутності їх представників.

Під час обшуку по можливості повинна бути забезпечена присутність обшукуваного або повнолітнього члена його родини, а при необхідності — також і потерпілого.

Обшукуваним, понятим і відповідним представникам повинно бути роз'яснено їх право бути присутніми при всіх діях слідчого і робити заяви з приводу цих дій; ці заяви підлягають занесенню до протоколу (ст. 181 КПКУ).

При проведенні огляду, обшуку, відтворенні обстановки і обставин події, при проведенні інших слідчих дій можуть застосовуватися кінозйомка, відеозапис. Учасники слідчої дії повідомляються про застосування кінозйомки, відеозапису до початку цієї дії.

Після зйомки, запису та виготовлення кінострічки, відео стрічки вони демонструються всім учасникам слідчої дії, про що складається окремий протокол (ст. 85-2 КПКУ).

Порядок проведення обшуку і виїмки

Перед обшуком або виїмкою слідчий пред'являє постанову особам, що займають приміщення, або представникові підприємства, установи чи організації, де проводиться обшук або виїмка, і пропонує їм видати зазначені в постанові предмети або документи, а також вказати місце, де переховується

злочинець. У разі відмови виконати його вимоги слідчий проводить обшук або виїмку в примусовому порядку.

Якщо особи, які займають приміщення, відсутні, постановою про проведення обшуку або виїмки пред'являється представникові житлово-експлуатаційної організації або місцевої Ради і обшук або виїмка проводиться в їх присутності.

Проводячи обшук, слідчий має право розкривати замкнені приміщення і сховища, якщо володілець відмовляється їх відкрити.

При цьому слідчий повинен уникати не викликаних необхідністю пошкоджень дверей, замків та інших предметів.

Слідчий має право заборонити особам, що перебувають у приміщенні під час обшуку або виїмки, а також особам, які під час обшуку або виїмки увійшли в це приміщення, виходити з приміщення і зноситись один з одним або з іншими особами до закінчення обшуку чи виїмки.

В необхідних випадках слідчий вправі залучати до участі в проведенні обшуку працівників органів внутрішніх справ та відповідних спеціалістів (ст.183 КПКУ).

Обшук особи

Без винесення постанови обшук особи можна проводити при затриманні її чи ув'язненні під варту або при наявності достатніх підстав вважати, що, перебуваючи в приміщенні чи іншому місці, де проводиться обшук або виїмка, вона ховає при собі предмети чи документи, які мають значення для справи; при фізичному захопленні підозрюваного уповноваженими на те особами, якщо є достатні підстави вважати, що затриманий має при собі зброю або інші предмети, які становлять загрозу для оточуючих, чи намагається звільнитися від доказів, які викривають його чи інших осіб у вчиненні злочину;

Пам'ятайте! Обшук особи може проводити тільки особа тієї самої статі, що й обшукуваний, в присутності понятих тієї ж статі.

Під час обшуку або виїмки слідчий повинен вживати заходів до того, щоб не були розголошені виявлені при цьому обставини особистого життя обшукуваного та інших осіб, які проживають або тимчасово перебувають у цьому приміщенні (ст.ст. 184, 185 КПКУ).

Вилучення предметів і документів

Відповідно до ст. 186 КПКУ при обшуку або виїмці можуть бути вилучені лише предмети і документи, які мають значення для справи, а також цінності і майно обвинуваченого або підозрюваного з метою забезпечення цивільного позову або можливої конфіскації майна. Предмети і документи, які вилучені законом з обігу, підлягають вилученню незалежно від їх відношення до справи.

Всі документи і предмети, які підлягають вилученню, слідчий повинен пред'явити понятим та іншим присутнім особам і перелічити в протоколі

обшуку або виїмки чи в доданому до нього опису з зазначенням їх назви, кількості, міри, ваги, матеріалу, з якого вони виготовлені, та індивідуальних ознак. У необхідних випадках вилучені предмети і документи повинні бути на місці обшуку або виїмки упаковані і опечатані.

Увага! Уважно простежте за виконанням цього правила. Адже саме чітка фіксація вилучених речей чи документів дають вам підстави вважати, що вони не пропадуть і не будуть використані проти вас у довільному тлумаченні слідчим місця їх знаходження і їхнього фізичного стану.

У разі вашого затримання за здійснення адміністративного правопорушення, речі і документи, що є знаряддям або безпосереднім об'єктом правопорушення, виявлені під час затримання, особистого огляду або огляду речей, вилучаються уповноваженими на то особами. Вилучені речі і документи зберігаються до розгляду справи про адміністративне правопорушення у місцях, що їх визначають органи (посадові особи), яким надано право провадити вилучення речей і документів, а після розгляду справи, залежно від результатів її розгляду, їх у встановленому порядку конфіскують, або повертають володільцеві, або знищують, а при оплатному вилученні речей – реалізують.

Про вилучення речей і документів складається протокол або робиться відповідний запис у протоколі про адміністративне правопорушення, про огляд речей або адміністративне затримання.

Що варто знати про Протокол обшуку і виїмки?

Про проведення обшуку або виїмки слідчий складає протокол у двох примірниках. В протоколі зазначаються: підстави для обшуку або виїмки; приміщення чи інше місце, в якому було проведено обшук або виїмку; особа, у якої проведено обшук або виїмку; дії слідчого і результати обшуку або виїмки. Щодо кожного предмета, який підлягає вилученню, повинно бути зазначено, в якому саме місці і при яких обставинах він був виявлений.

В протокол обшуку або виїмки заносяться всі заяви і зауваження присутніх під час обшуку або виїмки осіб, зроблені з приводу тих чи інших дій слідчого. Обидва примірники протоколу, а також опис вилучених предметів підписують слідчий, особа, у якої проводився обшук або виїмка, та запрошені особи, що були присутні.

Другий примірник протоколу обшуку або виїмки, а також другий примірник опису вручається особі, у якої проведено обшук або виїмку, а в разі її відсутності – повнолітньому членові її сім'ї або представникові житлово-експлуатаційної організації чи місцевої Ради народних депутатів.

Якщо Вам не вдалося уникнути затримання, обшуку, допиту, варто спробувати зробити все, аби ці процедури пройшли якомога більш спокійно і законно. Не варто конфліктувати з працівниками правоохоронних органів, які виконують слідчі дії, але потрібно показати їм, що Ви знаєте свої права, обізнані з основними процедурами проведення слідчих дій, переконані у своїй правоті і хочете лише одного: дотримання законності.

Досвід показує, що лише неухильне дотримання норм і правил процесуального законодавства, дає кожній стороні: як затриманому так і органам дізнання і слідства однакові шанси для встановлення істини.

Зміст

Конституція України і особисті права людини	4
Які найважливіші конституційні норми, що захищають особисті права людини варто знати?	4
Особисті права людини і українське законодавство	5
Недоторканність особи	5
Порядок затримання	5
Якщо уже так сталося, що вас затримали за адміністративне правопорушення, знайте:	6
При затриманні по підозрі у скоєнні злочину:	6
Підозрюваний чи обвинувачений?	7
Коли до участі у справі допускається захисник?	8
Що потрібно знати про допит?	8
Недоторканність житла, охорона особистого життя громадян, таємниці листування, телефонних розмов і телеграфних повідомлень	9
Обшук	9
Виїмка	10
Особливі вимоги до проведення обшуку, виїмки, огляду.	11
Порядок проведення обшуку і виїмки	11
Обшук особи	12
Вилучення предметів і документів	12
Що варто знати про Протокол обшуку і виїмки?	13

Підписано до друку з оригінал-макету 10.02.2003.
Формат 60х84/16. Гарнітура Newton. Папір офсетний.
Умовн.-друк. арк. 0,93. Обл.-вид. арк. 0,67. Наклад 3000.

*Віддруковано на обладнанні
Інституту громадянського суспільства*

Інститут громадянського суспільства
01103, Київ, б.Дружби народів, 22, к. 21
e-mail: csi@csi.org.ua
<http://www.csi.org.ua>